

Seinäjoen kirjaston ja perusopetuksen yhteistyösuunnitelma/Seinäjoen kaupunginkirjasto ja Seinäjoen perusopetus

Sisällysluettelo

1. Johdanto, sivu 2
2. Yhteistyösuunnitelman taustaa, sivu 3
 - 2.1 Kirjaston toimintaa ohjaavat periaatteet, sivu 3
 - 2.1.1 Laki yleisistä kirjastoista, sivu 3
 - 2.1.2 Yleisten kirjastojen neuvosto. sivu 3
 - Yleisten kirjastojen suunta 2016-2020: Kansalaisen kirjasto -asiakirja 3
 - 2.1.3 Seinäjoen kaupunginkirjaston toimenpideohjelma 2017-2022: “Että reiluus toteutuisi kaikille” sivu 4
 - 2.2. Perusopetuksen toimintaa ohjaavat periaatteet, sivu 4
 - 2.2.1 Perusopetuslaki, sivu 4
 - 2.2.2 Esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, sivu 4
 - 2.2.1 Eteläpohjalaisen esiopetus- ja opetussuunnitelmat 2016, sivu 5
 - 2.3 Seinäjoen kaupungin asettamat suuntaviivat, sivu 6
 - 2.3.1 Seinäjoen kaupunkistrategia 2013-2020, sivu 6
 - 2.3.2 Seinäjoen kulttuurikasvatussuunnitelma Kulttuurimatka, sivu 6
3. Opetussuunnitelma yhteistyön ohjaajana, sivu 6
4. Kirjasto oppimisympäristönä, sivu 8
5. Tiedonhankinnan ja -hallinnan taidot, sivu 9
 - 5.1. Käsitteiden määrittely ja opetuksen sisältö, sivu 10
 - 5.2 Esiopetus ja alakoulu, sivu 11
 - 5.2.1 Osaamistavoitteet, sivu 12
 - 5.2.2 Opetettavat sisällöt, sivu 12
 - 5.3 Yläkoulu, sivu 13
 - 5.3.1. Osaamistavoitteet, sivu 13
 - 5.3.2. Opetettavat sisällöt, sivu 14
 - 5.4. Käytännön toteutus, sivu 14
6. Mediakasvatus, sivu 15
7. Lukemaan innostaminen, sivu 17
8. Sanataidekasvatus, sivu 20
9. Monialaiset oppimiskokonaisuudet kirjastoyhteistyössä, sivu 21
10. Erityisen tuen oppilaat, sivu 22
 - 10.1. Kirjaston tarjoamia aineistoja, sivu 23
 - 10.2. Lukemisen ja kirjoittamisen haasteet, sivu 23
 - 10.3. Suomi toisena kielenä (S2-oppilaat), sivu 24
11. Yhteistyösuunnitelman toteutuminen perusopetuksen aikana, sivu 25

1. Johdanto

Tämä yhteistyösuunnitelma koskee Seinäjoen kaupungin alueella toteutettavaa perusopetusta esikoululaisista 9. luokkalaisiin ja sitä toteutetaan Seinäjoen kaupunginkirjasto kaikissa toimipisteissä (sekä soveltuvin osin kirjastoautoissa). Kirjaston ja perusopetuksen yhteistyösuunnitelman tarkoituksena on omalta osaltaan tukea opettajia opetustyössään. Se pohjautuu vahvasti kirjasto- ja perusopetuslakiin sekä muihin valtakunnallisiin ja paikallisiin strategioihin ja ohjeistuksiin. Yhteistyösuunnitelma on myös vapaasti muokattavissa kaikkien Eepos-alueen kirjastojen sekä perusopetuksen käyttöön.

Yhteistyösuunnitelma toimii yleisenä ohjeena, jonka mukaan kirjaston ja perusopetuksen välistä yhteistyötä voidaan toteuttaa paikalliset resurssit huomioon ottaen. Tavoitteena on, että kaikille oppilaille annetaan mahdollisuus yhtenäiseen ja monipuoliseen opastukseen asuinalueesta riippumatta. Opettajille tämä on mahdollisuus käyttää hyväkseen kirjaston palveluja ja kirjastoammattilaisten tietämystä oman työnsä tukena. Yhteistyön lähtökohtana on, että kirjaston tarjoamat opastukset integroidaan tiiviisti eri oppiaineiden sisältöihin. Itse opastustilanteessa opettaja ja kirjaston työntekijä työskentelevät työparina. Kirjastoammattilainen vastaa oman asiantuntemuksensa alaisesta opastuksesta ja opettaja vastaa ko. oppiaineen opettavien sisältöjen toteutumisesta. Vastuu järjestyksenpidosta on kuitenkin aina opettajalla.

Yhteistyösuunnitelmaa päivitetään tarvittaessa. Yhteistyön kehittämisestä ja painopistealueista vastaavat kirjastojen ja perusopetuksen nimetyt yhteyshenkilöt. Jokaisessa Seinäjoen perusopetuksen toimipisteessä tulisi olla nimettynä vähintään yksi kirjasto-yhteyshenkilö, joka tiedottaa yhteistyötä koskevista asioista muuta työpaikkansa henkilöstöä. Kaikista yhteyshenkilöiden muutoksista on tiedotettava kirjastoa. Tiedotus kirjaston ja perusopetuksen henkilöstön välillä tapahtuu sähköpostitse, puhelimitse, kirjaston verkkosivuilla sekä sosiaalisessa mediassa.

Kirjaston edustajat kutsuvat yhteyshenkilöt koolle tarvittaessa. Lisäksi kirjaston yhteyshenkilöt tiedottavat kaikkia perusopetuksen yhteyshenkilöitä kirjaston tarjoamista palveluista ja tapahtumista sekä muista yhteistyömahdollisuuksista. Yhteisissä tapaamisissa arvioidaan yhteistyösuunnitelman toteutumista, määritellään yhteiset tavoitteet ja painopistealueet seuraavalle lukuvuodelle sekä ideoidaan mahdollisia uusia yhteistyön muotoja.

2. Yhteistyösuunnitelman taustaa

Niin kirjaston kuin perusopetuksen toimintaa ohjaavat lakien ja asetusten lisäksi myös monet kansalliset sekä paikalliset linjaukset. Näissä luetellut tavoitteet ja periaatteet ovat tavoiteltavia, mutta joskus niiden soveltaminen käytännön toimintaan saattaa olla haastavaa. Koska toiminnan tavoitteet ovat monilta kohdin yhteneväisiä, on kirjaston ja perusopetuksen yhteistyö molempia osapuolia hyödyttävää. Konkreettisia menetelmiä käytännön yhteistyöhön käydään tarkemmin läpi luvuissa 5-10.

2.1 Kirjaston toimintaa ohjaavat periaatteet

2.1.1 Laki yleisistä kirjastoista

Yleisten kirjastojen toimintaa ohjaa laki. Uudistettu laki yleisistä kirjastoista tuli suurimmilta osin voimaan 1. tammikuuta 2017. Siinä yleisten kirjastojen tehtäviksi määritellään seuraavat asiat:

- 1) tarjota pääsy aineistoihin, tietoon ja kulttuurisisältöihin;
- 2) ylläpitää monipuolista ja uudistuvaa kokoelmaa;
- 3) edistää lukemista ja kirjallisuutta;
- 4) tarjota tietopalvelua, ohjausta ja tukea tiedon hankintaan ja käyttöön sekä monipuoliseen lukutaitoon;
- 5) tarjota tiloja oppimiseen, harrastamiseen, työskentelyyn ja kansalaistoimintaan;
- 6) edistää yhteiskunnallista ja kulttuurista vuoropuhelua.

Näihin laissa määriteltyihin tehtäviin pyrimme myös tämän yhteistyösuunnitelman laadinnalla ja käyttöön otolla vastaamaan.

2.1.2 Yleisten kirjastojen neuvosto

Kansalaisen kirjasto: Yleisten kirjastojen suunta 2016-2020

Kuntien tiukkeneva talous, kansalaisten lisääntyvä eriarvoistuminen, perinteisten kulttuurituotteiden digitalisoituminen sekä palvelujen keskittyminen verkkoon haastavat kirjastot terästäämään toimintaansa. Yleisten kirjastojen neuvosto (YKN) on luonut yhteisiä painopisteitä kirjastojen toiminnalle lähivuosiksi. YKN on julkaissut asiakirjan, joka keskittyy näihin laajempiin linjauksiin ja antaa kirjastoille ideoita omien strategioiden laatimiseen. Yhteiskunnallisesti tavoiteltavat arvot ovat keskeisessä osassa kirjaston toimintaa ja ne nostetaan erityisesti esiin YKN:n asiakirjassa.

Yleisten kirjastojen tärkeimmiksi arvoiksi määriteltiin tasavertaisuus, vastuullisuus, yhteisöllisyys, rohkeus ja sananvapaus. Samat arvot ovat keskeisessä asemassa myös perusopetusta säätelevien asiakirjojen teksteissä.

2.1.3 Seinäjoen kaupunginkirjaston toimenpideohjelma 2017-2022: “Että reiluus toteutuisi kaikille”

Seinäjoen kaupunginkirjaston toimenpideohjelma vuosille 2017-2022 pohjautuu vahvasti uuteen kirjastolakiin, mutta ennen kaikkea paikallisesta näkökulmasta. Toimenpideohjelman “tavoitteena on, että vuonna 2022 Seinäjoen kirjastopalvelut toteuttaa kaikkia kirjastolain määrittelemiä tehtäviä erinomaisella tasolla ja kehittää toimintaansa asiakaslähtöisesti ja innovatiivisesti erityisesti ehkäistäkseen lasten ja nuorten syrjäytymiskehitystä.” Ohjelmakauden erityisryhmiksi ovat valikoituneet

lapset ja nuoret, syrjäytymisvaarassa olevat (erityisesti lukiesteiset) sekä maahanmuuttajat. Kaikille suunnattujen palvelujen lisäksi näille erityisryhmille tarjotaan ohjattua toimintaa sekä kirjastonkäyttöä ja hyvinvointia lisääviä kampanjoita.

2.2. Perusopetuksen toimintaa ohjaavat periaatteet

2.2.1 Perusopetuslaki

Perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen tavoitteena on tukea oppilaiden kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuulliseen yhteiskunnan jäsenyyteen sekä antaa heille elämässä tarpeellisia tietoja ja taitoja. Lisäksi esiopetuksen tavoitteena on osana varhaiskasvatusta parantaa lasten oppimisedellytyksiä.

Opetuksen tulee edistää sivistystä ja tasa-arvoisuutta yhteiskunnassa sekä oppilaiden edellytyksiä osallistua koulutukseen ja muutoin kehittää itseään elämänsä aikana.

2.2.2 Esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014

Opetussuunnitelman perusteiden tehtävänä on tukea ja ohjata opetuksen järjestämistä ja koulutyötä sekä edistää perusopetuksen yhdenvertaista toteutumista. Oppilas nähdään passiivisen tiedon vastaanottajan sijaan aktiivisena toimijana, joka oppii asettamaan tavoitteita ja ratkaisemaan ongelmia sekä itsenäisesti että yhdessä muiden kanssa. Oppiminen on monimuotoista ja erottamaton osa yksilön ihmisenä kasvua ja yhteisön rakentamista. Oppilas oppii myös refleктоimaan oppimistaan, kokemuksiaan ja tunteitaan. Myönteisten tunnekokemusten, oppimisen ilon ja luovan toiminnan avulla pyritään innostamaan omaehtoiseen oppimiseen. Tavoitteena on luoda vankka pohja elinikäiseksi oppijaksi kehittymiselle.

Perusopetuksen yhteiskunnallisena tehtävänä on mm. edistää tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta ja oikeudenmukaisuutta ja näin osaltaan ehkäistä eriarvoistumista ja syrjäytymistä sekä edistää sukupuolten tasa-arvoa. Nämä ovat hyvin lähellä YKN:n yleisille kirjastoille antamia strategisia tavoitteita.

2.2.1 Eteläpohjalaisen esiopetus- ja opetussuunnitelmat 2016

Maakunnallisissa ja kunnallisissa opetussuunnitelmissa voidaan tarkemmin määritellä keinot, joilla valtakunnalliset tavoitteet saavutetaan sekä ottaa huomioon paikallisesti tärkeänä pidetyt tavoitteet ja tehtävät. Seinäjoen kaupungin tasoisessa opetussuunnitelmassa käyvät ilmi kaupunkikohtaiset linjaukset. Lisäksi jokaisella kaupungin koululla on opetussuunnitelmansa koulukohtaisine tarkennuksineen.

Tässä yhteistyösuunnitelmassa on käytetty perustana eteläpohjalaista opetussuunnitelmaa, sillä siinä oli valmiiksi pohdittu myös esimerkkejä siitä, miten kirjaston ja koulun yhteistyö voisi parhaimmillaan toteutua eri oppiaineissa. Maakunnallisen opetussuunnitelman valintaa pohjaksi puolusti sekin, että tämä yhteistyösuunnitelma on vapaasti koko EEPOS-kirjastoalueen käytettävissä ja suurin osa EEPOS-kirjastoista sijaitsee Etelä-Pohjanmaan maakunnan alueella.

Kuva 1: Eteläpohjalaiset arvoteemat (Lähde: Eteläpohjalaisen perusopetuksen opetussuunnitelma 2016.)

Eteläpohjalaisessa esiopetussuunnitelmassa painotettavat teemat ovat puolestaan lapsen osallisuus ja lapselle ominaiset tavat toimia: tutkiminen, leikkiminen, liikkuminen, taiteellinen ilmaisu ja kokeminen.

Kirjasto haluaa kehittää omaa toimintaansa vastaamaan nykyajan opetuksen vaatimuksia ja olla näin omalta osaltaan tukemassa opetustoimea vaativassa kasvatustehtävässä.

2.3 Seinäjoen kaupungin asettamat suuntaviivat

2.3.1 Seinäjoen kaupunkistrategia 2013-2020

Kaupunkistrategian tärkein tavoite on turvata kaupungin asukkaille hyvät ja kehittyvät kunnalliset peruspalvelut. Seinäjoen kaupunki haluaa tukea asukkaattensa aktiivisuutta, elinikäistä oppimista, innovatiivisuutta ja uuden löytämistä.

2.3.2 Seinäjoen kulttuurikasvatussuunnitelma Kulttuurimatka

Kulttuurimatka tarjoaa kaikille Seinäjoen esi- ja perusopetuksen oppilaille tasa-arvoista ja laadukasta kulttuuri-, taide- ja kulttuuriperintökasvatusta. Kulttuurimatkan tarkoituksena on saada lapsista ja nuorista aktiivisia kulttuurin käyttäjiä sekä innostaa heitä myös omaehtoiseen kulttuuritoimintaan. Kulttuurimatkan sisällöt koostuvat vierailuista alueen kulttuurikohteisiin ja kirjasto on yksi yhteistyökumppaneista. Vaikka Kulttuurimatka on oma erillinen suunnitelmansa, nivoutuu se tiiviisti osaksi myös kirjaston ja koulun yhteistyösuunnitelmaa. Kulttuurimatkan myötä kirjasto on sitoutunut tarjoamaan tiettyjä sisältöjä sovituille vuosiluokille:

- Esikoululuokat kirjastoseikkailu
- 3. luokat kirjailijavierailu
- 5. luokat kirjavinkkaus

3. Opetussuunnitelma yhteistyön ohjaajana

Kirjaston ja perusopetuksen yhteistyösuunnitelman uudistaminen tuli ajankohtaiseksi uuden opetussuunnitelman tullessa käyttöön syksyllä 2016. Kirjasto haluaa omalta osaltaan vastata opetuksen uudistuksiin. Uudistetun yhteistyösuunnitelman tarkoituksena on tukea opettajia opetustehtävässään ja saada kirjaston tarjoamat opastukset integroiduksi osaksi opetusta.

Seuraavissa kappaleissa käydään läpi muutamia opetussuunnitelmassa tärkeäksi nostettuja termejä ja periaatteita, joiden toteutuminen käytännössä on pyritty huomioimaan myös tämän yhteistyösuunnitelman eri toimintoja suunniteltaessa.

Laaja-alainen osaaminen

Perusopetuksen opetussuunnitelmien uusi linjaus nostaa keskiöön laaja-alaisen osaamisen tavoitteen. Opetussuunnitelman perusteiden (2014) mukaan tämä tarkoittaa tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamaa kokonaisuutta sekä kykyä käyttää tietoja ja taitoja tilanteen edellyttämällä tavalla.

Laaja-alaisen osaamisen lisääntynyt tarve nousee ympäröivän maailman muutoksista. Ihmisenä kasvamisen, opiskelu, työnteko sekä kansalaisena toimiminen edellyttävät tiedon- ja taidonalat ylittävää ja yhdistävää osaamista. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin (2014) on kirjattu seitsemän laaja-alaista osaamiskokonaisuutta. Niiden yhteisenä tavoitteena on tukea ihmisenä kasvamista sekä edistää demokraattisen yhteiskunnan jäsenyyden ja kestävän elämäntavan edellyttämää osaamista.

Kuva 2: Laaja-alaisen osaamisen kokonaisuus. (Lähde: Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014.)

Laaja-alaisen oppimisen yhtenä ajatuksena on viedä opetusta ulos luokkahuoneista. Tässä yhteistyösuunnitelmassa olemme pyrkineet ottamaan huomioon sen, miten kirjasto voi omalta osaltaan olla mukana toteuttamassa tätä tavoitetta. Kirjasto voi parhaimmillaan toimia opettajien tukena laaja-alaisen oppimisen yhtenä oppimisympäristönä.

Monialaiset oppimiskokonaisuudet

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (2014) mukaan opetuksen eheyttäminen on tärkeä osa yhtenäisyyttä tukevaa toimintakulttuuria. Eheyttämisen tavoitteena on mahdollistaa opiskeltavien asioiden välisten suhteiden

ymmärtäminen. Näin oppilaat voivat hahmottaa opiskeltavien asioiden merkityksiä oman elämänsä ja yhteisönsä sekä koko yhteiskunnan ja ihmiskunnan kannalta. Samalla myös heidän maailmankuvansa laajentuu ja selkiytyy.

Monialaiset oppimiskokonaisuudet edistävät opetukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamista ja laaja-alaisen osaamisen kehittymistä. Monialaisten oppimiskokonaisuuksien suunnittelussa ja toteuttamisessa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan paikallisia voimavaroja.

Oppimiskokonaisuudet tarjoavat hyvän mahdollisuuden koulun ja muiden yhteiskunnan toimijoiden väliselle yhteistyölle. Opetuksen järjestäjän on huolehdittava siitä, että opintoihin sisältyy vähintään yksi monialainen oppimiskokonaisuus lukuvuodessa.

Monilukutaito

Monilukutaidolla tarkoitetaan erilaisten tekstien tulkitsemisen, tuottamisen ja arvottamisen taitoja. Monilukutaito perustuu laaja-alaiseen käsitykseen tekstistä. Teksteillä tarkoitetaan tässä sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tietoa. Tekstejä voidaan tulkita ja tuottaa esimerkiksi kirjoitetussa, puhutussa, painetussa, audiovisuaalisessa tai digitaalisessa muodossa. Monilukutaito merkitsee taitoa hankkia, yhdistää, muokata, tuottaa, esittää ja arvioida tietoa eri muodoissa, eri ympäristöissä ja tilanteissa sekä erilaisten välineiden avulla.

Perinteinen lukutaito on monilukutaidon perusta. Monilukutaito tukee kriittisen ajattelun ja oppimisen taitojen kehittymistä. Monilukutaitoon sisältyy monia erilaisia lukutaitoja, joita kehitetään kaikessa opetuksessa. Kirjaston näkökulmasta monilukutaidon käsite korvaakin mm. sellaiset aiemmat termit kuin informaatiolukutaito tai medialukutaito. Kirjastojen tarjoamat ilmaiset aineistot lisäävät mahdollisuuksia oppimiseen ja erilaisista teksteistä nauttimiseen. Kirjastoammattilaiset puolestaan voivat oman ammattitaitonsa avulla ohjata ja opastaa näiden aineistojen äärelle.

(Lähde: Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014.)

4. Kirjasto oppimisympäristönä

Kirjaston roolilla lukemisen edistäjänä on Seinäjoen seudulla vankka perusta. Kirjavinkkarit nostavat esiin hyllyjen aarteita uutuuksista klassikoihin ja lukudiplomit johdattavat nuoria lukijoita monipuolisten tekstien äärelle. Mutta kirjastojen toiminnassa on monta muutakin yhtymäkohtaa perusopetuksen toimintaan, joita opetushenkilöstö voi omassa työssään hyödyntää.

Kirjastojen muutos tekemisen, kokemisen ja olemisen tiloiksi, ns. kansalaisten olohuoneiksi, on ollut nopeaa. Oppimisympäristöinä kirjastot tarjoavat oivallisen mahdollisuuden monipuoliseen tiedon selailuun sekä tavoitteelliseen tiedonhankintaan ja oppimiseen. Kirjaston henkilökuntaan kuuluu tiedonhaun ammattilaisia ja he jakavat mieluusti oman ammattitaitonsa opetustoimen hyödynnettäväksi.

Myös kirjastojen tarjoamat materiaalit ovat monipuolistuneet. Kirjojen lisäksi kokoelmassa on musiikkiaineistoja, elokuvia, äänikirjoja, lehtiä, pelejä, valokuvia, kielikursseja ja erityisryhmien aineistoja. Fyysisten aineistojen lisäksi kirjasto on hankkinut asiakkaidensa käyttöön elektronisia palveluja, joiden avulla voi lukea lehtiä, kuunnella musiikkia, lainata kirjoja tai etsiä tietoa eri aiheista.

Kokoelman lisäksi kirjasto tarjoaa mahdollisuuksia tutustua monenlaisiin kulttuuri- ja taideharrastuksiin. Kuvaamataidon opettajat voivat tuoda luokkansa tutustumaan taidenäyttelyyn, musiikinopettaja oppilaansa konserttiin tai äidinkielen ja kirjallisuuden tunnit voidaan välillä korvata kirjailijavierailuun osallistumalla.

TET-harjoittelijat

Koulujen työelämään tutustumisen jaksot ovat yksi tärkeä yhteistyön muoto. Samalla kun oppilaat pääsevät kurkistamaan kirjaston kulissemiin, kirjastot saavat mahdollisuuden hyödyntää nuorten tarjoamaa näkökulmaa kirjaston käytännöistä.

TET-harjoittelijoita voidaankin hyödyntää kirjaston toiminnan suunnittelussa ja kehittämisessä sekä palvelujen kohdentamisessa kartoittamalla heidän mielipiteitään esimerkiksi kyselyn tai haastattelun avulla.

5. Tiedonhankinnan ja -hallinnan taidot

Palvelujen ja toimintojen siirtyessä yhä enenevässä määrin verkkoympäristöihin hyvät tiedonhallintataidot ovat edellytys yhteiskunnan täysivaltaisena jäsenenä toimimiselle.

Tässä kappaleessa luetellut taidot sekä opetuskokonaisuudet ovat suuntaa antavia. Päävastuu taitojen karttumisesta on edelleen perusopetuksella, mutta kirjasto voi

toimia hyvänä yhteistyökumppanina. Jokainen opettaja määrittelee itse miten paljon tukea toivoo kirjastoammattilaisilta ja yhteistyötä räätälöidään mahdollisuuksien mukaan.

5.1. Käsitteiden määrittely ja opetuksen sisältö

Opetushallituksen opettajien itseopiskeluun tarkoitettulla KenGuru-verkkosivustolla tiedonhallinnan käsitteet on määritelty seuraavalla tavalla:

- Tiedonhaku
Tiedonhaulla tarkoitetaan (yksittäisen) tiedon etsimistä erilaisista tiedonlähteistä. Tämä edellyttää yleensä tiedonlähteiden tuntemusta ja teknistä taitoa käyttää esim. tietokantoja. Usein termi tiedonhaku liitetään tietokoneen avulla tehtävään hakuun.
- Tiedonhankinta
Tiedonhankinta on tiedonhakua laajempi termi ja tarkoittaa kaikenlaista tiedon hankkimista tavasta tai välineestä riippumatta. Se on olennaisen ja kattavan tiedon kokoamista eri tiedonlähteistä.
- Tiedonhallinta
Tiedonhallinta tarkoittaa tiedonhankinnan lisäksi myös kykyä arvioida kriittisesti löydettyä tietoa ja liittää se omaan tietopohjaan.
- Informaatiolukutaito
Informaatiolukutaito tarkoittaa kykyä tunnistaa, milloin tietoa tarvitaan, sekä taitoa paikantaa, arvioida ja käyttää tietoa tehokkaasti.

Kirjaston ja perusopetuksen yhteistyössä keskitytään tavoitteelliseen tiedonhakuun integroiden opastus mahdollisuuksien mukaan tiiviisti johonkin oppiaineeseen ja aitoon tiedontarpeeseen. Keskeisimpänä osa-alueena opastuksissa on tiedonhallintataitojen harjoittelu.

- Tiedonhallintataitoihin kuuluvat mm.
 - tiedonhankinnan prosessin tunteminen
 - aiheen määrittely
 - tiedonlähteiden etsiminen ja valinta
 - tiedonhaku
 - tiedon kriittinen valinta ja luotettavuuden arviointi
 - tiedon järjestäminen
 - tulosten esittäminen

- tulosten ja tiedonhankinnan prosessin arviointi
- tietokantojen ja muun elektronisen aineiston tuntemus ja hakuohjelmien teknisen käytön hallinta
- nettietiketin, tietoturvan ja tekijänoikeuksien tietämys
- kriittinen tiedon arviointi ja tiedon tehokas hyödyntäminen

Tiedonhallintataidot ovat tarpeen peruskoulun aikana kaikkien oppiaineiden ja aihekokonaisuuksien opiskelussa. Näitä taitoja tarvitaan läpi koko elämän.

Perusopetuksen alemmilla asteilla oppilaat saavat tiedonhallinnan perustaidot. Ylemmillä luokilla taitoja kartutetaan vähitellen oppimista syventäen ja laajentaen. Toiminnalla taataan se, että kaikilla opintonsa päättävillä on ollut mahdollisuus omaksua tietoyhteiskunnassa toimimisen edellyttämät tiedonhallinnan perustiedot ja -taidot ja että he voivat hyödyntää taitojaan sekä myöhemmissä opinnoissaan että työelämässä. Opetussuunnitelmissa tiedonhallintataitojen opetus sisältyy kaikkiin oppiaineisiin ja aihekokonaisuuksiin. Koulutyössä näitä taitoja tulisikin integroida äidinkielen opetuksen lisäksi myös muihin oppiaineisiin.

Tiedonhallintataitojen opetus haastaa opettajat ja kirjastoammattilaiset yhteistyöhön. Opettajat huolehtivat sisältöjen opetuksesta, kirjastoammattilaiset vastaavat tiedonlähteiden käytön opetuksesta. Kirjasto toimii mielellään koulun tukena tiedonhallintataitojen opetuksessa. Jotta yhteistyö saadaan toimimaan parhaalla mahdollisella tavalla, opettajien on tunnettava kirjaston palvelumahdollisuudet sekä sen tarjoamat tietopalvelut ja kirjastoissa on oltava tietoa opetuksen sisällöistä sekä koulujen toimintatavoista.

Tiedonhallintataitojen opetusmenetelminä voidaan käyttää kontaktiopetusta joko kirjastossa tai luokassa. Opettajat voivat tuoda ryhmiään kirjastoon tai kirjastoammattilainen voi vieraila koululuokassa. Lisäksi voidaan hyödyntää myös verkko-opetuksen tarjoamia mahdollisuuksia.

5.2 Esiopetus ja alakoulu

Kirjaston ja perusopetuksen yhteistyösuunnitelmassa edetään tiedonhallintataitojen opetuksen osalta opetussuunnitelman edellyttämässä tahdissa. Varsinkin esi- ja alkuopetuksessa (luokat 0-2) tiedonhallintataitojen opetus kulkee käsi kädessä lukemaan innostamisen, luettavan etsimisen ja kirjallisuuskasvatuksen kanssa.

Tiedonhallintataitojen alkeiden opetus integroidaan muuhun opetukseen. Integrointiin sopivia oppiaineita ovat mm. ympäristöoppi, yhteiskuntaoppi, äidinkieli, musiikki ja historia. Eskarilaisten kirjastoseikkailu liittyy tiiviisti tässä kappaleessa lueteltujen taitojen harjoitteluun.

5.2.1 Osaamistavoitteet

Alkuopetuksessa luokka-asteilla 1-2 ja esikoulussa soveltuvin osin:

- Kirjastomyönteisen asenteen herättäminen
- kirjastossa / kirjastoautossa asioimisen perusasioiden hallinta (lainaaminen, palauttaminen, neuvon kysyminen)
- Kirjaston kokoelmiin tutustuminen
- Itselle sopivan aineiston löytäminen
- Tiedonhallinnan prosessin harjoittelua pienin askelin: mitä tiedän asiasta, mitä haluan tietää, mistä saan tietoa
- Tiedonhaun alkeiden harjoittelu

Luokka-asteilla 3-6:

- Kirjastomyönteisen asenteen säilyttäminen
- Kirjastonkäytön taitojen syventäminen (hyllyjärjestys, luokitus, verkkokirjasto)
- Erilaisiin tiedonlähteisiin tutustuminen
- Tiedonhallinnan prosessin eri vaiheisiin tutustuminen
- Tiedonhaun taitojen syventäminen ohjatusti

6. luokan päättyessä oppilas osaa:

- hakea tietoa annetusta aiheesta monipuolisia lähteitä käyttäen
- koota tuotoksen ajatuksistaan
- kerätä tietoja, järjestää, luokitella ja esittää niitä tarvittaessa yksinkertaisena kaaviona
- erottaa toisistaan faktan ja tulkinnan
- hakea tietoa eri verkkopalveluista
- arvioida ja arvottaa tietoa myös eri tilanteiden mukaan
- toimia verkossa eettisesti yksityisyyttä kunnioittaen ja tekijänoikeuksia noudattaen
- merkitä työhön käyttämänsä lähteet sekä koota yksinkertaisen lähdeluettelon

5.2.2 Opetettavat sisällöt

Luokka-asteet 1-2 ja esikoululaiset soveltuvin osin:

- Kirjastoon tutustuminen lukemisen, tekemisen ja tiedonhaun paikkana
- Kirjastokortin hankkiminen, sen vastuullinen käyttö, lainaaminen ja palautus
- Tutustutaan eri aineistoihin sekä opetellaan tunnistamaan itselle sopivat sisällöt
- Aakkostamisen harjoittelu, kirjan paikka kirjastossa
- Kirjan rakenteeseen tutustuminen: kannet, selkä, nimeke

- Kirjan käsittely
- Tiedonhaku kirjoista ja internetistä
- Toden ja epätoden erottaminen tekstissä

Luokka-asteet 3-6:

- Kirjastonkäytön harjoittelu opiskelemisen, lukemisen ja tiedonhaun paikkana
- Kirjan rakenteeseen tutustuminen: nimiösivu, sisällysluettelo, hakemisto ja lähdeluettelo
- Hyllyjärjestykseen (Yleisten kirjastojen luokitusjärjestelmä, YKL) tutustuminen harjoitusten avulla
- Verkkokirjaston käytön harjoittelu
- Tiedonhaun harjoituksia eri lähteitä käyttäen
- Tiedonhallinnan prosessin harjoittelua: 1. Määrittele aihe/ongelma 2. Etsi ja nimeä tiedonlähteet 3. Valitse tarvitsemasi tieto 4. Järjestele tietoa 5. Esittele tuloksesi 6. Arvioi prosessia ja työtä
- Löydetyn tiedon kriittinen arviointi
- Tiedonlähteiden käytön ja merkitsemisen harjoittelu
- Tekijänoikeuden perusteet (esim. mikä on teos, kuka sen omistaa ja miten tekijänoikeuslaki rajoittaa teoksen käyttöä.)

5.3 Yläkoulu

Opetuksessa edetään opetussuunnitelman edellyttämässä tahdissa. Esimerkiksi 7. luokka on hyvä ajankohta kiinnittää erityistä huomiota tiedonhallintataitojen opetukseen. Tiedonhallintataitojen opetuksessa käytetään hyväksi kontaktiopetusta koulussa ja kirjastossa sekä verkko-opetusta.

Tiedonhallintataitojen opetus pyritään integroimaan eri aineiden opetukseen. Tiedonhallintataitojen opetus voidaan integroida kaikkiin oppiaineisiin, joihin sisältyy esitelmien tekoa tai tutkielmien kirjoittamista. Esimerkkeinä yhteistyöhön soveltuvista oppiaineista voidaan mainita mm. yhteiskuntaoppi, historia, biologia, äidinkieli, maantieto, kemia, fysiikka, musiikki, terveystieto ja kotitalous.

5.3.1. Osaamistavoitteet

9. luokan päättyessä oppilas:

- pystyy nimeämään tiedonhaun keskeiset vaiheet sekä tietää mistä ja miten tietoa voidaan hakea
- osaa määritellä tutkielmansa aiheen ja keskeiset käsitteet sekä suunnitella tiedonhankintaansa

- osaa etsiä itsenäisesti lähdemateriaalia tiedontarpeeseensa
- osaa käyttää kirjaston aineistotietokantaa monipuolisesti ja tehokkaasti
- tuntee kirjaston aineistotietokannan käytön vaatimat apuvälineet (kirjastoissa käytössä olevat asiasanat ja hyllyluokitus) sekä hallitsee niiden verkkokäytön
- osaa käyttää yksinkertaisia hakustrategioita, ymmärtää Boolean logiikan merkityksen hakulauseiden muotoilun taustalla
- tietää myös muita tiedonhaun mahdollisuuksia, tuntee erilaisia tietokantoja ja verkkopalveluja
- hallitsee jonkin internetin hakupalvelun monipuolisesti ja osa soveltaa taitojaan tarvittaessa myös muihin hakupalveluihin ja aihehakemistoihin
- tunnistaa erilaisia tietoturvaan liittyviä seikkoja
- osaa arvioida kriittisesti tietojen käytettävyyttä ja lähteiden luotettavuutta
- vertailee, valikoi ja hyödyntää eri lähteistä saamaansa tietoa
- osaa tarkastella aihetta monesta näkökulmasta
- tunnistaa taustalla vaikuttavat eriävät tulkinnat sekä arvioida kriittisesti näiden tulkintojen luotettavuutta
- toimii verkossa eettisesti yksityisyyttä kunnioittaen ja tekijänoikeuksia noudattaen

5.3.2. Opetettavat sisällöt

- kirjaston monipuolinen käyttö opiskelun tukena (sekä painetut että e-aineistot)
- kirjaston aineistotietokannan käyttö, asiasanat ja kirjastoluokitus hakustrategiat, Boolean operaattorit, haun rajaus
- muut kirjaston tarjoamat tietokannat ja verkkopalvelut
- tiedonhaku internetistä: hakupalvelun ja aihehakemiston käyttö
- tekijänoikeudet, tietoturva
- tiedon luotettavuuden arviointikriteerejä
- työn esittäminen havainnollisesti ja tarkoituksenmukaisesti
- viittauskäytännöt sekä lähdeluettelon laadinta

5.4. Käytännön toteutus

Tiedonhaun ja -hallinnan opetusta pyritään tarjoamaan monipuolisesti eri luokka-asteille vähintään niin, että jokainen luokka/oppilas kävisi opetuksessa kerran esiopetuksen, kerran alakoulun ja kerran yläkoulun aikana.

Tiedonhaun opetus pyritään mahdollisuuksien mukaan järjestämään osana aitoa oppimistilannetta. Kun luokalle on tiedossa tiedonhakua vaativa tehtävä, tutkielma tmv., opettaja voi ottaa yhteyttä kirjastoon ja pyytää luokalleen opastusta.

Kirjastonkäyttöön liittyvä opetus tapahtuu aina kirjastossa. Verkkotiedonhakua, tekijänoikeuksia sekä tiedonhaun perusteita koskeva opastus voi tapahtua myös luokkahuoneessa. Opetusta suunniteltaessa otetaan huomioon käytettävissä olevat tilat sekä välineet.

Opettaja ja kirjastoammattilainen käyvät lyhyesti etukäteen läpi mm. mitä aihetta tutkielma koskee, minkä laajuisesta työstä on kysymys ja millaisia tiedonlähteitä oppilaiden toivotaan käyttävän. Itse opetustilanteessa opettaja ja kirjastoammattilainen työskentelevät yhdessä: kirjastoammattilainen vastaa tiedonhaun ja -arvioinnin prosesseista, opettaja opiskeltavasta sisällöstä.

6. Mediakasvatus

Mediakasvatus vahvistaa monilukutaitoa ja mediasisältöjen käyttöä. Puhutaan myös medialukutaidosta tai laajemmin uusista lukutaidoista. Perusopetuksessa on yleistynyt mediataidon käsite, jonka nähdään tarkoittavan omien mediasisältöjen tuottamista, aktiivista toimintaa mediassa ja omien vaikutusmahdollisuuksien hyödyntämistä. Mediakasvatuksessa pyritään ottamaan huomioon ihmisten henkilökohtaiset tiedolliset ja kulttuuriset tarpeet. Uudet luku- ja kirjoitustaidot vahvistavat mediayhteiskunnassa kansalaisvalmiuksia, jotka estävät tiedollista syrjäytymistä sekä lisäävät osallisuutta ja hyvinvointia.

Kirjaston mediakasvatus on erilaista eri kohderyhmille. Alle kouluikäisille tarjotaan satutunteja, kuvakirjoja, kuunneltavaa ja nähtävää koko aineistosta. Isommille lapsille ja nuorille opetetaan informaation- ja tiedonhallinnan taitoja. Kirjastolain mukaan yleisten kirjastojen tulee mm. tarjota pääsy aineistoihin, tietoon ja kulttuurisisältöihin; edistää lukemista ja kirjallisuutta; tarjota tietopalvelua, ohjausta ja tukea tiedon hankintaan ja käyttöön sekä monipuoliseen lukutaitoon; tarjota tiloja oppimiseen, harrastamiseen, työskentelyyn ja kansalaistoimintaan; edistää yhteiskunnallista ja kulttuurista vuoropuhelua (ks. kappale 2).

Koska kirjasto tukee lukutaitoja ja kansalaisyhteiskuntaa, sen on seurattava teknologian muutosta ja vakiintumista, ennakoitava mitä tietoja ja taitoja uuden teknologian käyttö vaatii sekä ylläpidettävä ja kehitettävä uusia lukutaitoja. Näin kirjasto toteuttaa lakisääteistä tehtäväänsä. Vaikka digitaaliset sisällöt ja käyttöympäristöt saattavat muuttua nopeastikin, pedagoginen lähtökohta harvemmin muuttuu. (Lähde: Mediakasvatus yleisissä kirjastoissa: Suosituksia ja suuntaviivoja [2014].)

Laajasti ajateltuna kirjaston tarjoama mediakasvatusta on jo se, että asiakasta autetaan valitsemaan laadukasta luettavaa. Kirjaston tarjoama kokoelma itsessään

on tarkan harkinnan ja hankinnan tulos. Toisaalta mediakasvatukseen liittyvät olennaisesti myös tiedonhallinnan taidot, kuten lähdekritiikki, netiketti tai tekijänoikeuksien tunnistaminen. Näkökulman suuntauksella voidaan vaikuttaa siihen puhutaanko tiedonhallintataidoista vai mediakasvatuksesta. Joskus niitä on jopa mahdotonta erottaa toisistaan.

Tässä kappaleessa on keskitytty sellaisiin mediakasvatuksen muotoihin, jotka eroavat selvästi tiedonhallintataidoista sekä kirjaamaan ylös myös sellaisia uusia yhteistyön mahdollisuuksia, joita ei vielä ole otettu aktiivisesti käyttöön kirjaston ja koulun yhteistyössä.

Elokuvakasvatus

Kirjastoista löytyy myös elokuva-alan asiantuntijoita. Heidän tietämyksensä elokuvista tulee asiakkaille useimmiten näkyviin monipuolisen ja tarkkaan harkitun elokuvakokoelman tai elokuvanäytösten myötä. Heidän ammattitaitoaan ja tietämystään voidaan käyttää monin tavoin hyödyksi myös opetuksessa.

Elokuvakasvatus yksinkertaisimmillaan on elokuvan katsomista yhdessä lapsen tai nuoren kanssa ja katselukokemuksen jakamista. Elokuvan avulla voidaan avata keskustelu monenlaisista aiheista, sekä arkisista tilanteista että hankalasti lähestyttävistä aiheista. Vahvasti tunteisiin vetoavana taidemuotona elokuva tarjoaa välineitä tunteiden käsittelyyn sekä tunnetaitojen oppimiseen. Katselukokemuksen kautta voidaan omaksua myös arvoja ja asenteita sekä oppia ymmärtämään erilaisia näkemyksiä aiheisiin. Elokuvan tarjoama kokemus voi osaltaan tukea lapsen minäkuvan ja oman identiteetin rakentumista.

Elokuvaa voidaan käyttää monipuolisimmin hyödyksi silloin, kun se yhdistetään oppiaineen opetukseen. Taideaineiden tai äidinkielen lisäksi se voi toimia opetusvälineenä monessa muussakin oppiaineessa. Esimerkiksi vieraskielisiä elokuvia voidaan käyttää kielten opetuksen tukena, luontodokumentit voidaan tuoda osaksi luonnontieteiden opetusta tai elokuvien avulla voidaan elävöittää historiallisten tapahtumien opiskelua. Mahdollisuudet ovat lähes rajattomat. Elokuvakasvatuksessa voidaan keskittyä myös elokuvaan taidemuotona ja kehittää oppilaiden kuvanlukutaitoa. Elokuvalla on oma tyypillinen kerrontatyyliinsä. Tarinalla on tietty rakenne, jota draaman kaari kuljettaa eteenpäin. Elokuvasta voidaan opetella tunnistamaan kaikille tarinoille tyypillisiä rakenteita (alku - keskikohta - loppu), jotka kuljettavat juonta eteenpäin.

Ennen kuin tarina saadaan valkokankaalle, tarvitaan monen ammattikunnan edustajan työpanosta. Elokuvakasvatuksen opastuksessa voidaankin oppia tunnistamaan myös elokuvan taustalla oleva ammattiryhmien joukko ja opetella

tunnistamaan elokuvasta kunkin ammattilaisen kädenjälki.
(Lähde: Kovanen, M.; Elokuvakasvatuksen opas, 2013.)

Teemaviikot

Kirjastot osallistuvat erilaisiin valtakunnallisiin ja kansainvälisiin mediakasvatustempauksiin.

Mediataitoviikkoa vietetään vuosittain helmikuussa ja sen teemat sekä painotusalueet liittyvät tiiviisti ajankohtaisiin aiheisiin. Kirjastoissa mediataitoviikko voidaan huomioida esimerkiksi aiheenmukaisen näyttelyn kokoamisella tai erilaisten työpajojen järjestämisenä.

Peliviikko on pelikasvatuksen teemaviikko, jonka tavoitteena on rakentaa positiivista pelikulttuuria ja vähentää pelaamiseen sekä pelaajiin liittyviä ennakkoluuloja. Peliviikon aikana kirjastoissa järjestetään mm. peli-iltoja, joissa pääsee kokeilemaan erilaisia lauta-, konsoli- ja nettipelejä. Peliviikolla pelaamista voidaan tuoda muutenkin esille ja järjestää esimerkiksi pelikasvatustapahtumia yhteistyössä perusopetuksen kanssa.

7. Lukemaan innostaminen

Lukemaan innostaminen on tiedonhallintataitojen lisäksi vakiintunut tärkeäksi osaksi kirjaston ja perusopetuksen yhteistyötä. Kirjasto haluaa tukea opetussuunnitelmassa määriteltyjä äidinkielen ja kirjallisuuden opetukselle asetettuja tavoitteita. Tärkeää on, että jokainen lapsi ja nuori saisi eri luokka-asteilla virikkeitä lukemiseen ja siten aineksia kehittää äidinkielen ja suomen kielen taitoaan sekä rakentaa omaa maailmankuvaansa. Lukemaan innostamisessa otetaan huomioon myös erityistä tukea vaativat oppilaat. Lukemisen edistäminen on myös yksi kirjastolaissa kirjastoille määritellyistä tehtävistä.

Tähän lukuun on listattu menetelmiä ja mahdollisuuksia, joita kirjasto voi lukemaan innostamiseksi tarjota perusopetuksen oppilaille.

Satutuokiot

Satutuokiot ovat tärkeä osa pienten lasten lukemaan innostamista. Satutuokioissa lapset pääsevät eläytymään tarinoihin yhdessä kirjastoammattilaisen kanssa. Satutuokioita järjestetään säännöllisesti useimmissa kirjaston toimipisteissä. Niiden

aikataulut voi tarkistaa kirjastojen internet-sivuilta. Esimerkiksi eskariryhmät voivat pyytää kirjastosta myös omaa satutuokiota.

Kirjastosta saa apua myös oman satutuokion järjestämiseen. Satulaan! -hankkeen lainattavasta satukassista löytyy erilaisia esineitä, joiden avulla satutuokioita voi elävöittää, kuten esimerkiksi leikkivarjo ja käsinukkeja. Kysy kassia lainaan omasta kirjastostasi.

Kirjavinkkaus

Kirjavinkkaus on lukemaanhoukutusmenetelmä, jossa kirjaston työntekijä, opettaja tai muu lasten- ja nuortenkirjallisuudesta innostunut ihminen kertoo ryhmälle valitsemistaan kirjoista. Kirjavinkkaus voi tapahtua kirjastossa tai omassa luokassa. Kirjavinkkari esittelee oppitunnin aikana huolella valitsemiaan kirjoja. Valitut kirjat voidaan lainata koulun/ryhmän omalle kirjastokortille (Lue lisää luokille/ryhmille myönnettävistä yhteisökorteista liitteestä 2). Jos vinkkaus tapahtuu kirjaston ulkopuolella, vinkkari lainaa kirjat koululle/ryhmälle valmiiksi ja jättää ne ryhmän luettavaksi. Opettaja huolehtii kirjojen palautuksen kirjastoon tai kirjastoautoon.

Kirjavinkkaus nivoutuu tehokkaimmillaan osaksi opittavaa asiaa. Esimerkkeinä opetukseen integroidusta vinkkauksesta voisivat olla esim. 2. luokalla äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksessa läpi käytävien kirjailijoiden kirjojen esittely (esim. Astrid Lindgren ja Tove Jansson) tai 5. luokalla opiskeltavien kirjallisuuden lajien vinkkaus (esim. jännityskirjallisuus). Yläkoulussa otollista vinkkausaikaa on esimerkiksi 8. luokkien syksy, jolloin äidinkielen oppikirjassa käydään läpi kirjallisuuden eri genrejä.

Vinkata voidaan muitakin kuin kaunokirjallisia tekstejä. Tämä voi luoda uusia yhteistyömahdollisuuksia myös muiden kuin jo vakiintuneen äidinkielen ja kirjallisuuden -oppiaineen kanssa.

Sarjakuvavinkkaus

Sarjakuvat ovat monipuolinen kirjallisuuden sekä taiteen muoto ja niiden vinkkaus voidaan nivoa osaksi usean eri oppiaineen opetusta. Äidinkielen opetuksessa pääosassa voi olla teksti ja tarina, kuvaamataidon tunnilla piirrosjälki tai historian opetuksessa historialliset tapahtumat joko sarjakuvan keinoin kerrottuna tai tapahtumien vaikutukset sarjakuvakerrontaan. Sarjakuvaa voidaan käyttää monipuolisesti myös mediakasvatuksen välineenä.

Tietokirjavinkkaus

Tietokirjavinkkaus voidaan ottaa osaksi lähes minkä tahansa oppiaineen opetusta. Tällöin opiskeltavaa asiaa voidaan elävöittää erilaisten tekstien avulla. Jokainen oppilas voi hankkia lisätietoa aiheesta juuri niin paljon kuin hänestä itsestään tuntuu sopivalta.

KuMuKi-vinkkaus

KuMuKi on elämyksellinen tapa vinkata. Siinä hyödynnetään kuvia, videopätkiä ja musiikkia tunnelman luojina. Visuaalisuus tukee tarinankerrontaa ja kuljettaa esitystä draaman kaarta hyväksi käyttäen. Itse pääasiana säilyy kuitenkin kirjallisuuden ja muun kirjastomateriaalin esittely.

Kaverivinkkaus

Kaverivinkkaus on jo monella koululla vakiintunut työmuoto. Siinä oppilaat itse toimivat vinkkaajina ja suosittelevat sopivaa luettavaa joko ikätovereilleen tai nuoremmilleen. Myös eläimiä voi käyttää apuna elävöittämään vinkkaustapahtumaa, esimerkiksi koira voi toimia vinkkarin apulaisena.

Lukudiplomit

Seinäjoen eskareiden ja alakoulujen oma lukudiplomi on nimeltään Lukuseikkailu. Se sisältää jokaisen luokka-asteen oman diplomin: ekaluokkalaisten Satusukelluksen, tokaluokkalaisten Salaisuuksien polun, kolmasluokkalaisten Aarrejahdin, neljäsluokkalaisten Aavikkorallin, viidesluokkalaisten Vuoren valloituksen ja kuudesluokkalaisten Linnunradan liftauksen.

Eskareiden diplomin nimi on Aakkosarvoitus. Opettaja voi käyttää myös mukaeltuja listoja. Jokaisen diplomin (paitsi eskareiden Aakkosarvoituksen) voi suorittaa kolmitasoisena: joko löytöretkeilijän, seikkailijan tai valloittajan diplomin. Diplomien kirjat valitaan luokka-astekohtaisista listoista siten, että kirjat luettuaan oppilas on tutustunut moniin kirjallisuudenlajeihin, kotimaiseen ja ulkomaiseen, uuteen ja vanhempaan lasten- ja nuortenkirjallisuuteen. Lukuseikkailu tähtää lukuilon ja jatkuvan lukuharrastuksen virittämiseen. Opettajalle se tarjoaa pitkäjänteisen ja tavoitteellisen työvälineen kirjallisuuden opetukseen.

Lisätietoa Lukuseikkailusta löydät Seinäjoen kaupunginkirjaston internet-sivuilta.

Kirjailijavierailut

Elävän kirjailijan näkeminen ja kuuleminen herättelee lukuhaluja ja lisää lukuintoa. Kirjaston ja perusopetuksen yhteistyösuunnitelmaan sisältyy pääosin kirjastotoimen kustantama kirjailijavierailu kaikille kaupungin kolmasluokkalaisille. Vierailun toteutuksesta ja ajankohdasta sovitaan vuosittain koulujen johtajien ja kolmasluokkalaisten opettajien kanssa. Kirjastoammattilaisista koostuva työryhmä sopii koulujen yhteyshenkilöiden kanssa kirjailijavieraan aikataulusta, huolehtivat siinä pysymisestä sekä siitä tiedottamisesta. Kirjasto vastaa kirjailijan kuljetuksista koulujen välillä sekä hänelle maksettavasta korvauksesta ja majoituskuluista.

Koulujen henkilökunta huolehtii vierailun järjestelyistä koulussa ja tutustuttaa oppilaat ennen vierailua kirjailijan tuotantoon. Kirjaston kirjavinkkaria voi pyytää etukäteen luokkaan esittelemään ko. kirjailijan tuotantoa. Koulut huolehtivat mahdollisista oppilaiden kuljetuksista, jos kirjailijavierailun vuoksi siirrytään toisen koulun tiloihin. Muiden kirjailijavierailujen järjestämisessä kirjasto ja koulu voivat yhdistää määrärahat tai anoa yhdessä ulkopuolista rahoitusta vierailujen järjestämiseen.

Lukutempaukset

Kirjastot tarjoavat asiakkailleen monenlaisia lukutempauksia, kuten Suomi100 -juhlavuonna järjestetty Sata kirjaa -lukuhaaste, joka haastoi ihmiset lukemaan sata kirjaa vuoden aikana.

Perusopetuksen toimipisteet tai luokat voivat yhteistyössä kirjaston kanssa ideoida myös omia tempauksiaan. Muualla toteutettuja ideoita ovat esim. Koko koulu lukee, jossa kaikki koulun oppilaat ahtautuvat kirjastoon tai vaikkapa koulun jumppasaliin yhtä aikaa lukemaan. Tapahtumia voidaan järjestää myös yhteistyössä muiden paikallisten toimijoiden kanssa.

Lukupiirit

Kirjastoissa voidaan järjestää myös lapsille ja nuorille suunnattuja lukupiirejä. Ajankohdallisesti ne sijoittuvat kouluajan ulkopuolelle ja niihin osallistuminen on täysin vapaaehtoista. Opettajat voivat kuitenkin suositella näitä oppilailleen joko osana lukemaan innostamista tai tukemaan omaehtoista lukemisharrastusta. Toisaalta perusopetuksen luokilla on mahdollisuus perustaa oma lukupiirinsä tai osallistua johonkin jo toiminnassa olevan piirin toimintaan. Lukupiiri voi toimia myös verkkoympäristössä.

Vanhempainillat

Kirjaston henkilöstö vierailee mieluusti vanhempainilloissa puhumassa kirjaston palveluista sekä lukemisen tärkeydestä. Vanhempien mukaan saaminen osaksi lukemaan innostamisen piiriä on tärkeää. Kodin kannustava ilmapiiri voi omalta osaltaan edesauttaa tekemään lukemisesta kiinnostavaa. Myös vanhemmat voidaan ottaa osaksi lukutempauksia tai -haasteita.

8. Sanataidekasvatus

Opetussuunnitelma nostaa Äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa esille tekstin tuottamisen. Kirjastoissa vakiintunut sanataidekasvatus-termi tarjoaa tähän hyviä yhteistyön muotoja. Sanataidekasvatuksen perustavoitteena on tukea kirjallisen sekä suullisen ilmaisun kehittymistä. Toimintatavoissa korostuvat ilmaisun ilo ja rohkeus leikkiä sanoilla. Sanataiteen merkitys kietoutuu tiiviisti myös elämästä selviämiseen. Ihmisen on helpompaa käsittää ja käsitellä omaa elämäänsä ja tunteitaan, kun ne on mahdollista sanoittaa tarinoiksi ja sitä kautta etäännyttää omasta kokemuksestaan.

Yksi tärkeä taito, jonka voi myös oppia sanallisen ilmaisun kautta, on epäonnistumisen sietäminen. Tekemällä ja kokeilemalla oppii, ettei epäonnistuminen ole vaarallista. Luovuus kehittyy, kun on mahdollisuus epäonnistua turvallisessa ympäristössä. Sanataidekasvatus on kuitenkin aina ensisijaisesti palkitsevaa, rohkaisevaa ja hauskaa. (Lähde: Edu.fi -internetsivusto: Sanataide.)

Sadutus

Sadutuksessa satu tai tarina syntyy kertojan ja saduttajan välillä. Menetelmä on osoittautunut sopivan kenelle vaan iästä ja kulttuurista riippumatta, eniten sitä on kuitenkin käytetty lasten kanssa. Sadutus antaa läheisyyden ja turvallisuuden tunteen tässä ja nyt. Kertojat kohdataan aidosti ja ilman arviointia. Sadutus kutsuu sekä puhumaan että kohtaamaan.

Lapsen tai lapsiryhmän kertoessa aikuinen kirjaa tarinan sellaisenaan kuin se kerrotaan, lukee sen kertojalle ja antaa vielä mahdollisuuden tehdä korjauksia, mikäli kertoja(t) haluaa. Sadutus on kuuntelua ja osallisuutta korostava työtapa, joka mahdollistaa niin lasten, nuorten kuin aikuistenkin osallisuutta sekä auttaa ehkäisemään syrjäytymistä. (Lähde: Lapset kertovat ja toimivat -internetsivusto: Sadutus.)

Kirjallisuusblogi

Kirjasto hallinnoi blogipohjaa, johon alueen oppilasryhmät voivat tuottaa omia tekstejään. Opettaja saa pyydettäessä henkilökohtaiset tunnukset, joilla hän päästää oppilaat julkaisemaan omia tekstejään. Blogissa voidaan julkaista esimerkiksi kirja-arvosteluja, omia runoja tai tarinoita sekä ryhmän yhteisiä tekstejä.

Blogikirjoittaminen tukee tekstinkäsittelytaitoja, tarjoaa turvallisen pohjan omien tekstien julkaisemiseen sekä mahdollisuuden saada vertaispalautetta muilta oppilailta.

9. Monialaiset oppimiskokonaisuudet kirjastoyhteistyössä

Monialaiset oppimiskokonaisuudet suunnitellaan ja toteutetaan yhdistelemällä eri tiedonalojen tietoja ja taitoja mielekkäiksi kokonaisuuksiksi. Kirjasto on hyvä muistaa yhteistyökumppanina myös näitä opintoja suunniteltaessa, etenkin erilaisten oppimisympäristöjen tarjoajana.

Tähän kappaleeseen on koottuna muutamia ajatuksia siitä, mitä kirjaston kanssa yhteistyössä toteutettavat monialaiset oppimiskokonaisuudet voisivat olla. Yhteistyössä opetushenkilöstön sekä oppilaiden kanssa voidaan muokata myös muunlaisia sisältöjä. Hyviksi koetut käytännöt voidaan siirtää muidenkin perusopetusyksiköiden käyttöön.

Pulmaariopajat

Pulmaario on matematiikan ja ohjelmoinnin toiminnallinen työpaja 9-13 -vuotiaille lapsille ja nuorille. Pulmaarion tehtävät ovat ajatteluntaitoja ja yhteistyötä kehittäviä pulmatehtäviä. Niiden tarkoituksena on tarjota haasteita ja onnistumisen elämyksiä kaikenlaisille oppijoille. Pulmaariopajassa pääpaino on tekemisessä ja oivaltamisessa. Käytännössä tämä voi tarkoittaa askartelua, pelaamista, pulmien ratkomista ja pohdiskelua. Tehtäviä ratkotaan sekä yksin, parin kanssa että pienissä ryhmissä.

Yhdessä ratkottavat pulmat harjaannuttavat ongelmanratkaisutaitojen lisäksi yhteistyötaitoja sekä muiden huomioon ottamista. Pulmaarion tehtävät soveltuvat niin vasta-alkajille kuin jo aiheesta vähän enemmän tietävillekin.

Pulmaario on lähtöisin Helmet-kirjastojen eli Espoon, Helsingin, Kauniaisten ja Vantaan kaupunginkirjastojen sekä Helsingin yliopiston LumA-tiedekasvatuskeskuksen yhteishankkeesta, jota rahoitti opetus- ja kulttuuriministeriö.

(Pulmaario -internetsivusto.)

Osallistava oppimiskokonaisuus

Oppimiskokonaisuus rakennetaan tarinan ympärille. Tarinan aihe napataan esimerkiksi luokan historian tai ympäristötiedon tunneilla käsitellystä aiheesta. Oppitunnin aikana tutustutaan käsiteltävään aiheeseen erilaisten aineistojen ja harjoitteiden avulla. Historian opetuksen osalta opastus voisi liittyä esimerkiksi 6. luokalla läpikäytävään keskiajan opetukseen tai yläkoulussa opiskeltavaan Suomen historiaan. Aiheesta riippuen opastuksissa voidaan kuunnella aikakauden musiikkia, katsella aiheeseen liittyvää kuvamateriaalia tai vinkata aikakaudesta kertovaa kirjallisuutta.

Näyttelyt

Vieraana näyttelyssä

Kaikissa kirjaston toimipisteistä löytyy näyttelytiloja. Esiopetusryhmät ja koululuokat voivat hyödyntää näitä esimerkiksi kuvaamataidon ja käsityön opetuksessa. Opetusryhmät voivat vierailla kirjaston näyttelyissä ja hyödyntää näin kirjaston tarjoamaa palvelua. Ajantasaiset näyttelylistat löytyvät kirjastojen toimipisteiden omilta internetsivuilta.

Näyttelyn järjestäjänä

Opetusryhmät voivat myös itse varata kirjastojen näyttelytiloja ja harjoitella näin näyttelyn suunnittelua sekä pystytystä. Näyttelyjen järjestämisestä saa lisätietoa toimipisteiden omalta henkilökunnalta. Näyttelytilat ovat yleensä hyvin suosittuja, joten tilat kannattaa varata hyvissä ajoin.

10. Erityisen tuen oppilaat

Kirjaston tarjoamat palvelut koskevat yhtä lailla erityisen tuen oppilaita. Näillä oppilailla voi olla haasteita lukemisessa tai kirjoittamisessa. Toisaalta erityistä tukea tarvitsevat myös ne lapset ja nuoret, joiden äidinkieli on joku muu kuin suomi (S2-oppilaat). Yhteistyön muodot ja sisällöt räätälöidään kirjastossa opettajan antamien ennakkotietojen perusteella oppilaiden taidoille, valmiuksille ja oppimistavoitteille sopiviksi. Lapsille, joilla on haasteita lukemisessa ja/tai kirjoittamisessa, kirjastolla on erityinen ohjelma, jota erityisopetuksen ja kirjaston yhteinen luki-tiimi koordinoi. Ohjelma painottuu 2.-3.-luokkalaisiin lapsiin.

10.1. Kirjaston tarjoamia aineistoja

Helppolukuiset sarjat

Kirjastot kiinnittävät erityistä huomiota helppolukuisten sarjojen hankintaan. Ne tarjoavat lukukokemuksia niin lukemaan opetteleville kuin lukemishaasteisille oppilaille. Helppolukuiset aineistot on kirjastoissa yleensä sijoitettu omaan hyllyynsä, niin että niiden löytäminen muun aineiston joukosta olisi mahdollisimman helppoa.

Selkokielliset aineistot

Selkokieli on suomen kielen muoto, joka on mukautettu sisällöltään, sanastoltaan ja rakenteeltaan yleiskieltä luettavammaksi ja ymmärrettävämmäksi. Se on suunnattu ihmisille, joilla on vaikeuksia lukea tai ymmärtää yleiskieltä. (Lähde: Selkokeskuksen internetsivusto: Selkokielen määritelmä.)

Äänikirjat

Kun tavallisen tekstin lukeminen on hankalaa lukivaikeuden, oppimisvaikeuden tai terveydellisen syyn vuoksi, voi kokeilla äänikirjaa. Äänikirjalla sama kirjan teksti on luettu ääneen ja se voidaan kuunnella joko CD-levynä tai digitaalisena tiedostona. Tekstin sisäistämistä voi helpottaa myös äänen ja tekstin yhtäaikainen seuraaminen.

Celia

Celia on saavutettavan kirjallisuuden asiantuntijakeskus, joka tukee yhdenvertaisuutta lukemisessa ja oppimisessa välittämällä kirjallisuutta mm. äänikirjoina ja pistekirjoina. Celian kirjoja voivat käyttää kaikki, joille tavallisen kirjan lukeminen on sairauden, vamman tai muun syyn vuoksi vaikeaa. Kauno- ja tietokirjallisuuden lisäksi Celia valmistaa oppikirjoja peruskouluun, lukioon sekä ammatillisiin opintoihin. Celian maksuttoman äänikirjapalvelun käyttäjäksi liittytään kirjastossa. (Lähde: Celian internetsivusto.)

10.2. Lukemisen ja kirjoittamisen haasteet

Kirjaston ja erityisopetuksen yhteinen luki-tiimi koordinoi ja kehittää kirjaston palveluja tukemaan erityisesti niitä lapsia, joilla on haasteita lukemisessa ja kirjoittamisessa. Kirjaston lukiohjelman pääpaino on toisen ja kolmannen luokan oppilaisissa. Ko. oppilaiden tavoittamiseksi avainasemassa ovat peruskoulujen erityis- ja luokanopettajat. Heidän kautta oppilaille ja heidän perheilleen suunnataan kohdennettua markkinointia, joka tarjoaa tietoa sekä vanhemmille että oppilaille kirjaston juuri heille tarjoamista erityispalveluista. Toiminnan peruseriaatteina ovat yksityisyyden suoja, hyvin matala kynnys, kannustaminen, elämyksellisyys ja

toiminnan jatkuva kehittäminen asiakas- ja opettajapalautteen perusteella.

Vuosittainen kampanja

Löytöretken nimellä kulkeva kampanja pyrkii tavoittamaan kaikki kakkos- ja kolmasluokkalaiset lapset, joilla on haasteita lukemisessa. Laaja-alaiset erityisopettajat tai luokanopettajat päättävät luokittain, ketkä ovat sellaisia lapsia, joille tämä kampanja on suunnattu. Välttämättä kaikilla kohdeoppilailla ei (vielä) ole diagnoosia lukivaikeudesta.

Kampanja on kaksivaiheinen ja se toteutetaan erityisen löytöretkipassin avulla. Syyslukukaudella oppilaille jaetaan ensimmäinen passi, jonka on tarkoitus houkutella oppilas kirjastoon ja kirjaston käyttäjäksi. Kevätlukukaudella jaetaan toinen passi, jonka pääpaino on lukemaan kannustamisessa. Passin sisältämät tehtävät on pyritty pitämään mahdollisimman helppoina, niin että kynnys passin suorittamiseen olisi mahdollisimman matala. Kaikki passin suorittaneet palkitaan.

Lukukoirat

Lukukoira-toimintaa järjestetään tällä hetkellä pääkirjastossa sekä Nurmon ja Peräseinäjoen lähikirjastoissa. Lukukoira-toiminta on Yhdysvalloissa kehitetty palvelumuoto, jossa hyödynnetään eläinavusteista toimintaa (animal-assisted activity, AAT). Suomessa lukukoira-toiminta alkoi vuonna 2011. Tarkoituksena on kehittää lasten lukutaitoa sekä lisätä lukuharrastusta. Lukutuokiossa lapsi lukee ääneen koiralle, ja koira kuuntelee arvostelematta tai hoputtamatta. Lisätietoa lukukoira-toiminnasta saat kirjastosta.

Lukukerho

Joissakin toimipisteissä kirjasto vetää lukemisesteisille alakoululaisille tarkoitettuja lukukerhoja. Kerhot tarjoavat hyvän harrastuksen, monipuolista tekemistä lukemisen ja kirjallisuuden tiimoilta, vertaisryhmän sekä pyrkivät vaikuttamaan siten, että osallistujien asenne lukemiseen muuttuisi/olisi positiivinen.

Apila-leiri

Lukusujuvuuden kuntouttamista ja kulttuurisisältöjä tarjoavia kaksiviikkoisia Apila-leirejä pyritään järjestämään pääkirjastossa joka kesä. Leiriläisten määrä on resurssien vuoksi rajattu. Leirit on suunnattu kolmosluokalle meneville koululaisille, joilla on haasteita lukemisessa. Leiriläiset valitaan yhteistyössä laaja-alaisten

erityisopettajien kanssa. Ensimmäiset leirikokemukset vuodelta 2017 olivat sekä lukusujuvuuden kehittymisen että leiriläisten viihtymisen kannalta erittäin hyviä.

10.3. Suomi toisena kielenä (S2-oppilaat)

Yhteiskunnan monikulttuuristuminen asettaa haasteita perusopetuksen toiminnalle. Alueemme esi- ja peruskouluissa opiskelee lapsia ja nuoria, jotka puhuvat äidinkielenään jotain muuta kieltä kuin suomea. Suomen kielen oppiminen tukee kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan sekä mahdollistaa täysivaltaisena yhteisön jäsenenä toimimisen. Hyvä lukutaito toimii pohjana kansalaisena toimimiselle sekä omille vaikuttamismahdollisuuksille.

Opetussuunnitelman mukaan on tärkeää, että oppilas tulee osalliseksi samoista teksteistä ja tekstilajeista kuin muutkin luokkatasonsa oppilaat. Kirjasto voi toimia tässä tukena tarjoamalla esimerkiksi vastaavia helpotettuja tai selkokielisiä versioita opiskelussa käytetyistä aineistoista. Oppimista voidaan tehostaa myös pelien, elokuvien ja muun digitaalisen materiaalin keinoin. (Lähde: Eteläpohjalaisen perusopetuksen opetussuunnitelma 2016.)

Oppilaan identiteetin kehittymisen kannalta tärkeää on myös yhteyden säilyttäminen omaan äidinkieleen ja kulttuuriin. Vahvistamalla oppilaan omaa kieltä tuetaan myös muuta oppimista. Kirjasto voi välittää Pasilassa sijaitsevan Monikielisen kirjaston materiaaleja ja palveluja oman alueensa asiakkaille. Monikielisen kirjaston kokoelmassa on teoksia yli 80 kielellä lapsille, nuorille ja aikuisille. Lisäksi tarjolla on musiikkia, elokuvia, aikakauslehtiä, äänikirjoja ja e-kirjoja.

11. Yhteistyösuunnitelman toteutuminen perusopetuksen aikana

Kirjaston ja perusopetuksen yhteistyö on osittain velvoittavaa (esim. Seinäjoen kulttuurikasvatussuunnitelmassa sovitut asiat), mutta suurelta osin sen käytännön toteutus on sovellettavissa kunkin opettajan ja hänen opettamansa ryhmän tarpeiden mukaan. Onnistuneen toiminnan takana on jatkuvuus ja tavoiteltavaa on se, että kaikki luokat vierailisivat kirjastossa, ohjatusti tai omatoimisesti, kerran lukuvuoden aikana. Oheiseen taulukkoon on koottu esimerkki siitä, mitä yhteistyötä kunkin vuosiluokan aikana voitaisiin järjestää. Punaisella merkityt toiminnot ovat kulttuurikasvatussuunnitelmassa sovittuja ja täten sekä kirjastoa että perusopetusta velvoittavia toimintoja.

eskarit: kirjastoseikkailu (kirjastoa ja perusopetusta velvoittava toiminto)

1. luokka: kirjastonkäytön opetus

2. luokka: kirjavinkkaus

3. luokka: kirjailijavierailu, luokitusleikki (kirjastoa ja perusopetusta velvoittava toiminto)

4. luokka: tiedonhallinnan perusteet

5. luokka: kirjavinkkaus (kirjastoa ja perusopetusta velvoittava toiminto)

6. luokka: mediakasvatus

7. luokka: tiedonhallinnan perusteet, kirjailijavierailu

8. luokka: kirjavinkkaus

9. luokka: näyttelyn toteuttaminen

Lähteet

Celian internetsivusto. [Viitattu 12.5.2017.] Saatavissa: <https://www.celia.fi/>

Edu.fi -internetsivusto: Sanataide. [Viitattu 31.8.2017.] Saatavissa:

http://www.edu.fi/taiteen_perusopetus/sanataide/sanataideopetuksen_paamaarista_ja_tavoitteista

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. 2016. Opetushallitus: Määräykset ja ohjeet 2016:1. [Viitattu 15.6.2017.] Saatavissa:

http://www.oph.fi/download/163781_esiopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf

Eteläpohjalainen esiopetuksen opetussuunnitelma. 2016. [Viitattu 15.6.2017.]

Saatavissa:

<https://eperusteet.opintopolku.fi/eperusteet-ylops-service/api/dokumentit/8616967>

Eteläpohjalainen perusopetuksen opetussuunnitelma. 2016 [Viitattu 18.6.2017.]

Saatavissa:

<https://eperusteet.opintopolku.fi/eperusteet-ylops-service/api/dokumentit/8835870>

Kansalaisen kirjasto: Yleisten kirjastojen suunta 2016-2020. [2016]. [Viitattu: 25.5.2017.] Saatavissa:

<http://www.kirjastot.fi/sites/default/files/content/yleisten-kirjastojen-suunta-2016-2020-web.pdf>

KenGuru -internetsivusto. Helsinki. [Viitattu 6.5.2017] Saatavissa:

<http://www10.edu.fi/kenguru/?sivu=kasitteisto>

Kovanen, M., Metsätähti-Koistinen, H., Puura-Castrén, A. & Freese, O. 2013. Elokuvakasvatuksen opas. Helsinki: Nemo.

Laki yleisistä kirjastoista 29.12.2016/1492. [Viitattu 3.5.2017] Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161492>.

Lapset kertovat ja toimivat -internetsivusto: Sadutus. [Viitattu 20.5.2017.] Saatavissa: https://www.edu.helsinki.fi/lapsetkertovat/Sadutus/sadutus_paa.htm

Mediakasvatus yleisissä kirjastoissa: Suosituksia ja suuntaviivoja. [2014]. [Helsinki]: Suomen kirjastoseura. [Viitattu 13.5.2017.] Saatavissa: https://www.kirjastot.fi/sites/default/files/content/mediakasvatus_koko%20julkaisu%20netiss%2024%202%202014_0.pdf

Monikielisen kirjaston internetsivusto. [Viitattu 4.6.2017.] Saatavissa: http://www.helmet.fi/fi-FI/Kirjastot_ja_palvelut/Monikielinen_kirjasto

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. 2014. Opetushallitus: Määräykset ja ohjeet 2014:96. [Viitattu 13.6.2017.] Saatavissa: http://www.oph.fi/download/163777_perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf

Perusopetuslaki 21.8.1998/628. [Viitattu 6.5.2017] Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>.

Pulmaario -internetsivusto. [Viitattu 15.5.2017.] Saatavissa: <http://pulmaario.luma.fi/>

Seinäjoen kaupunginkirjaston toimenpideohjelma 2017-2022: Että reiluus toteutuisi kaikille. 2017.

Seinäjoen kaupunkistrategia 2013-2020. 2013. Seinäjoen kaupunginvaltuusto. [Viitattu 24.10.2017.] Saatavissa: https://www.seinajoki.fi/material/attachments/seinajokifi/seinajoenkaupunki/paatoksenteko/6JBKWBEon/Seinajoen_kaupunkistrategia_2013-2020.pdf

Seinäjoen kulttuurikasvatussuunnitelma Kulttuurimatka. 2017.

Selkokeskuksen internetsivusto: Selkokielen määritelmä. [Viitattu 28.6.2017.]
Saatavissa: <http://selkokeskus.fi/selkokieli/maaritelma/>

Liite 1

Kirjastot ja vastualueen yhteistyötahot

Apila-kirjasto, esiopetus:

Hallilan pk (6/18 asti)
Huhtalan pk
Joupin pk
Katajalaakson pk
Keski-Nurmon pk
Kultavuoren pk
Kärjen pk
Lintuviidan pk
Niemistön eo.ryhmä
Pajuluoman pk
Peiponpesä
Satulinna
Simunan pk
Tenavakoti
Tikkuvuoren pk
Väinölän pk
Ylinen - Yritys pk

Nurmon kirjasto, esiopetus

Hyllykallion pk
Jump
Keskuspuiston pk
Kertunlaakson pk
Suvikello
Tanelinrannan pk
Valkialaakson eo.ryhmä

Peräseinäjoen kirjasto, esiopetus

Haapaluoman varhaiskasvatuskeskus

Honkakylän varhaiskasvatuskeskus
Satupirtin eo.ryhmä
Toivolantuvan eo.ryhmä

Ylistaron kirjasto, esiopetus

Aseman koulu
Kirja-Matin koulu
Pikkumetsä
Topparlan koulu

Apila- kirjasto, vastualueen koulut

Alakylän koulu
Halkosaaren koulu
Joupin koulu
Keski-Nurmon koulu
Kivistön koulu
Kouran koulu
Kärjen koulu
Lintuviidan koulu
Marttilan koulu
Niemistön koulu
Pajuluoman koulu
Pohjan koulu
Pruukin yhtenäiskoulu
Seinäjoen lyseo
Seinäjoen yhteiskoulu
Toukolanpuiston koulu
Törnävän koulu

Nurmon kirjasto, vastualueen koulut

Hyllykallion koulu
Nurmon yläaste
Tanelinrannan koulu
Valkiavuoren koulu

Peräseinäjoen kirjasto, vastualueen koulut

Alaviitalan koulu
Haapaluoman varhaiskasvatuskeskus
Honkakylän varhaiskasvatuskeskus
Toivolanrannan yhtenäiskoulu

Ylistaron kirjasto, vastualueen koulut

Aseman koulu
Kirja-Matin koulu
Topparlan koulu
Ylistaron yläaste

Liite 2

Seinäjoen kirjastojen yleisiä käytänteitä

Yhteisökortilla lainaaminen

Jokaisella koululla ja osalla koululuokkia on oma kirjastokortti, ns. yhteisökortti. Jokaiselle yhteisökortille merkitään vastuuhenkilö. Koulun/luokan omalla kortilla voidaan lainata kirjastosta tai kirjastoautosta kirjoja ja muuta materiaalia opetuskäyttöön tai oppilaille pulpettikirjoiksi. Yhteisökorteilla ei lainata esim. opettajan omaa ammatti- tai vapaa-ajan käyttöön tarkoitettua materiaalia. Opettaja on vastuussa koulun/luokan kortilla lainatusta aineistosta ja hän huolehtii aineiston palauttamisesta kirjastoon tai kirjastoautoon. Koulujen kirjastokorteilla lainatun aineiston uusinnoista sovitaan aineistoa lainattaessa. Luokkakohtaisten korttien lainat uusivat kortin haltijat. Opettajat voivat pyytää lainojen uusimista myös sähköpostitse tai he voivat hankkia koulun/luokan kirjastokorttiin salanumeron, jonka avulla he voivat itse uusia lainoja internetin kautta sekä seurata lainatilannetta. Koulun kortilla lainatut kirjat voivat olla saman koulun käytössä pisimmillään yhden lukukauden ajan. Jos muuta kirjaston aineistoa on lainattu koulun kortilla, tulisi se palauttaa normaalin lainauskäytännön mukaisesti. Kirjaston henkilökunta toivoo, että lukukauden päättyessä kaikki koulun/luokan kortilla lainattu aineisto palautetaan kirjastoon.

Luokkien lainauskäynnit kirjastossa

Koululuokat ovat tervetulleita lainaamaan aineistoa kirjastojen aukioloaikoina. Tähän ei tarvitse varata erikseen aikaa. Lähikirjastoihin luokat voivat tulla myös varsinaisten aukioloaikojen ulkopuolella. Ylistaron monipalvelukirjastossa opettajat pääsevät kirjastoon omatoimiajalla hankkimalla luokalleen oman kirjastokortin ja tunnusluvun

sekä allekirjoittamalla käyttösääntösopimuksen. Nurmossa ja Peräseinäjoella käynnistä on sovittava etukäteen kirjaston henkilökunnan kanssa.

Ohjatut kirjastokäynnit

Ohjatun kirjastokäynnin aika varataan ajoissa (mieluiten väh. 1 viikko ennen käyntiä) kirjaston toimipisteen yhteyshenkilöiltä. Tässä kappaleessa mainitut esimerkit ovat ainoastaan viitteellisiä, ohjattuja käyntejä voidaan räätälöidä kulloisenkin tarpeen mukaisiksi kokonaisuuksiksi.

Ohjattuja käyntejä voidaan hyödyntää kaikkien oppiaineiden opetuksessa.

Esimerkiksi:

- esi- ja alkuopetus: helppolukuiset materiaalit
- musiikki: musiikkiosasto, toiminta ja eri materiaalit
- kielten opetus: vieraskieliset materiaalit

Koulun ja kirjaston edustajat sopivat etukäteen käyntiin valmistautumisesta ja opetuksen sisällöistä:

- ryhmän koko
- ohjauksen tavoitteet -> opetuspaketin valinta
- käynnin ennakkovalmistelu luokassa: mitä opettaja kertoo oppilaille etukäteen

Opettaja on läsnä opetustilanteessa ja vastaa järjestyksenpidosta. Kirjastonhoitaja ja opettaja ohjaavat yhdessä oppilasta tiedonhaussa.

Lukemistot koululuokkia varten

Kirjastoissa on ala- ja yläkoululuokkia varten lasten- ja nuortenkirjoja, joita on hankittu koululuokkien käyttöön vähintään 20 kappaletta/kirja. Opettaja voi lainata lukemiston luokan käyttöön muutamaksi kuukaudeksi. Lukemistosarjojen luettelon saa kirjaston toimipisteistä ja internet-sivuilta.

Kirjapaketit

Kirjaston henkilökunta voi pyynnöstä kerätä valmiita kirjapaketteja toivotuista aiheista tai kirjallisuuden tyylilajeista.

Kirjapaketit tulee noutaa ennalta sovitusta kirjaston toimipisteestä tai kirjastoauton pysäkiltä.

Teemakassit

Kirjastoissa on lainattavissa myös valmiita äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen tukemiseen soveltuvia teemakasseja.

Runolaukut ovat pullollaan runokirjoja sekä niihin laadittuja tehtäviä. Runolaukut on suunnattu esi- ja alakouluikäisille.

Kulttuurikurkistus-salkut antavat välineitä taide- ja kulttuurikasvatukseen. Tavoitteena on tarjota lapsille ja nuorille mahdollisuus tutustua taiteen eri aloihin leikinomaisen ja luovan toiminnan avulla.

Satulaan! -kassit antavat ideoita oman satuhetken järjestämiseen. Kassit sisältävät kirjoja, äänitteitä, leikkiohjeita, pehmoleluja ja käsinukkeja.

Eteläpohjalaiset lasten ja nuorten kirjailijat -matkalaukut. Matkalaukkuihin on koottu tietoa eteläpohjalaisista lasten ja nuorten kirjailijoista sekä heidän teoksiaan.

Lisätietoa lainattavista teemakasseista saat kirjastosta.

Kirjastokerhot

Kirjastot tarjoavat myös kerhotoimintaa. Kerhot ovat sisällöltään erilaisia joka kirjastossa, joten tarkempaa tietoa eri kerhojen toiminnasta saat omasta kirjastostasi. Yhteistä kaikille on että ne kokoontuvat kouluajan ulkopuolella ja ovat maksuttomia.